

ABORDAREA TEORETICĂ A CONCEPTULUI DE INSOLVABILITATE ȘI A CELUI DE PROCEDURĂ A INSOLVABILITĂȚII

Gheorghe MACOVEI

CZU: 347.427

gmacovei@melegal.md

În Republica Moldova, noțiunea de *insolvabilitate* este consacrată de legiuitor prin Legea insolvabilității nr. 149 din 29.06.2012 [1] (în continuare Legea insolvabilității); Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003 [2] (în continuare CPC); Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21.07.1995 [3], Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134 din 02.04.1997 [4] etc. Utilizarea pe larg a termenului de *insolvabilitate* reprezintă rezultatul renunțării treptate la termenul generic de *faliment* utilizat în trecut și consacrat în Legea cu privire la faliment nr. 851 din 03.01.1992 [5] și Legea cu privire la faliment nr. 786 din 26.03.1996 [6].

Definiția legală consacrată de legiuitor caracterizează insolvabilitatea drept acea *situație financiară a debitorului caracterizată prin incapacitatea de a-și onora obligațiile de plată* (art. 2, Legea insolvabilității, în vigoare din 14/09/2020). Cu toate acestea, în legislație și în practica judiciară întâlnim diverse sintagme care conturează natura procesual-juridică a insolvabilității, de exemplu: „*proces de insolvabilitate*”, „*procedura de declarare a insolvabilității*”, „*cauză de insolvabilitate*”, „*instanța de insolvabilitate*” etc. Astfel, suntem în situația în care urmează să delimităm clar natura procesuală și natura materială a insolvabilității luând în considerare necesitatea stabilirii locului, deja a procedurii insolvabilității în cadrul procedurilor civile.

Conform *Dicționarului explicativ al limbii române* [7] cuvântul „insolvabilitate” își are originea în cuvântul francez *insolvabilité* – adică *starea celui care este insolvabil*. Etimologia cuvântului de *insolvabil* urmează a fi căutată în antonimul acestuia, de la care derivă, și anume, cuvântul francez *solvable* [8] – solvabil, care provine de la verbul latin *solvo* (*solvere, solvi, solutum*), *ceea ce se traduce – a desface, a dezlega, a topi, a destinde, a elibera, a achita, a plăti (o datorie)* [9].

La origini abia că putem deosebi cu precizie este oare insolvabilitatea de natură penală sau civilă, aceasta fiind desemnată prin termenul de „*bancrută*” [10], care era considerată infracțiune. Debitorul aflat în bancrută era sancționat prin normele dreptului penal [11]. Prin urmare, procedura declarării unei persoane în incapacitate de plată însemna practic desfășurarea procesului penal de învinuire și aplicarea pedepsei penale.

Odată cu dezvoltarea relațiilor economice, evoluția relațiilor sociale și tehnologiilor moderne se schimbă și atitudinea față de incapacitatea de plată ca față de un fenomen economic normal. Față de fenomenul dat preponderent este utilizată noțiunea de *faliment*. Falimentul schimbă natura incapacității în una pur civilă de natură privată și presupune participarea statului doar în ceea ce privește distribuirea patrimoniului debitorului aflat în incapacitatea de plată conform creanțelor creditorilor săi. Etimologia cuvântului faliment apare mult mai târziu decât procedurile propriu-zise, acesta fiind de origine latină, provine de la verbul *fallo fallere* și înseamnă în traducere *a lipsi a scăpa*, ulterior transpus în limba italiană acesta devine *fallire – a eșua, a da greș, a înșela*, fiind derivat și substantivul *fallimento* [12, p. 2]. În acest sens, la origini *faliment*, *falit* erau noțiuni aplicabile celor ce au ajuns la incapacitatea de plată prin aceasta fraudând interesele creditorilor, acționând contrar acestora [13, p. 15].

În Legea cu privire la faliment din 1992, cât și Legea cu privire la faliment din 1996, menționate mai sus, se folosește noțiunea de faliment fiind definită ca o stare patrimonială a debitorului, în care acesta nu este capabil să execute creanțele creditorilor și instanța de judecată adoptă hotărârea cu privire la distribuirea masei debitoare între creditori, stingerea creanțelor neexecutate ale creditorilor prin reorganizarea sau lichidarea debitorului.

Pornind de la multitudinea abordărilor insolvabilității, atât de ordin doctrinar cât și legal, urmează să delimităm principalele noțiuni utilizate în descrierea acesteia, respectiv vom deosebi:

1. Insolvabilitatea – reprezintă definiția-cadru reieșind din utilizarea ei atât normativă cât și doctrinară, fiind fundamentală în spațiul național. Aceasta cuprinde toate aspectele legate de incapacitatea de

plată sau supraîndatorare, sub aspect de instituție de drept cuprinzând inclusiv noțiunile de insolvență, faliment, bancrută, procedură de insolabilitate. În funcție de latura abordată, insolabilitatea poate semnifica:

a) în sens economic – o stare economico-financiară ce caracterizează starea de fapt a unei persoane aflată în incapacitate de plată din cauza lipsei activelor lichide sau prevalării pasivelor asupra activelor. Sub acest aspect, insolabilitatea este similară noțiunii de *deconfitură (insolabilitate civilă)* care semnifică o stare a persoanei aflate în incapacitate de plată din perspectiva patrimoniului său, stare care poate exista și în lipsa unei *insolabilități comerciale*, atunci când persoana își păstrează credibilitatea în raport cu ceilalți comercianți [14, p. 273].

b) ca o stare de drept – caracterizează situația *de iure* a persoanei aflate în incapacitate de plată, fapt confirmat prin hotărârea instanței de judecată;

c) drept un temei de intentare a cauzei de insolabilitate – reprezintă starea de supraîndatorare a debitorului, adică imposibilitatea absolută de a satisface creanțele creditorilor săi datorită prevalării pasivelor asupra activelor.

2. Insolvența – este un concept rar întâlnit în spațiul național, fiind în schimb pe larg utilizat în România. Din punctul de vedere al legiuitorului român, insolvența este definită identic cu conceptul insolabilității reglementat de legea autohtonă. Pe de altă parte, având în vedere analiza doctrinară națională, insolvența poate fi definită ca un anumit fel al insolabilității, o categorie a acesteia, cel mai des fiind identificată cu noțiunea de incapacitatea de plată.

3. Faliment (procedură a falimentului) – fiind anterior termenul de referință utilizat de legiuitorul moldav, la moment a revenit datorită reglementărilor Legii insolabilității în vigoare. Reieșind din reglementarea anterioară dar și curentă în domeniul insolabilității, falimentul urmează a fi definit ca un anumit fel de procedură de insolabilitate ce cuprinde lichidarea concursuală și proporțională a patrimoniului unui debitor insolabil cu scopul satisfacerii creanțelor creditorilor săi. Faliment, în sensul strict legal al cuvântului, este doar un mod de desfășurare a procedurii de insolabilitate, îndreptat exclusiv asupra

lichidării patrimoniului și repartizării produsului acestuia. Procedura de insolvență, la rândul ei, pe lângă procedura de faliment mai include și alte proceduri, așa ca procedura de restructurare, procedura de restructurare-accelerare, procedura de faliment simplificat.

4. Proces de insolvență – reprezintă un termen de natură procesual juridică, izvorât din comoditatea utilizării în practică a acestuia și din reglementarea ambiguă realizată în Legea insolvenței. Nu trebuie de confundat tipul de proces cu felul de procedură, deoarece există doar un tip de proces civil, în cadrul acestuia se pot realiza mai multe feluri de proceduri – contenciosul administrativ, procedura specială, procedura în ordonanță etc. În aceeași ordine de idei, menționăm și opinia autorului N. Roșca [15, p. 376] care criticând utilizarea sintagmei „*proces de insolvență*”, o argumentează drept neadecvată prin faptul că, prin ea s-ar înțelege o perioadă în care întreprinzătorul, datorită activității ineficiente, nu face față afacerilor sale și încetează să plătească pentru obligațiile ajunse la scadență, pentru ca la un anumit moment să înceteze definitiv.

5. Procedura de insolvență (procedura de declarare a insolvenței) – reprezintă un anumit fel de procedură civilă, caracterizată printr-un mod deosebit de intentare, pregătire și examinare, îndreptată spre soluționarea cererii privind declararea insolvenței unei persoane față de care există prezumția aflării în incapacitate de plată sau supraîndatorare.

6. Cauza de insolvență – reprezintă o categorie distinctă de cauze civile generată de solicitarea adresată instanței de judecată de a recunoaște de iure starea de incapacitate de plată a unui subiect de drept.

Concluzionând asupra naturii juridice a insolvenței, putem afirma că *insolvența*, privită în sens larg, este o *instituție de drept ce cuprinde norme de drept material și procedural, care reglementează relațiile ce apar între debitorul insolvent, creditorii, administratorul insolvenței și instanța de judecată în legătură cu intrarea persoanei în incapacitate de plată.*

Referințe:

1. Legea insolvenței. nr. 149 din 29.06.2012. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 14.09.2012, nr. 193-197.

2. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. nr. 225 din 30.05.2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 12.06.2003, nr. 111-115
3. Legea instituțiilor financiare nr. 550 din 21.07.95. În: *Monitorul Oficial*, nr. 1/2 din 01.01.1996.
4. Legea privind societățile pe acțiuni nr. 1134 din 02.04.97. În: *Monitorul Oficial*, nr. 38-39/332 din 12.06.1997.
5. Legea cu privire la faliment nr. 851 din 03.01.92. În: *Monitor*, nr. 1/10 din 30.01.1992, abrogată pe 26.03.1996.
6. Lege cu privire la faliment nr. 786 din 26.03.96. În: *Monitorul Oficial*, nr. 58/583 din 05.09.1996, abrogată pe 15.02.2002.
7. *Dicționarul explicativ al limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită. București: Univers enciclopedic gold, 2009.
8. <http://fr.wiktionary.org/wiki/solvable>, (accesat la 14.08.2020).
9. <http://www.limbalatina.ro/dictionar.php?cuvant=solvo&limba=lat>, (vizitat la 14.08.2020).
10. Din limba italiană „banca rotta”, în traducere „bancă ruptă” – după obiceiul târgurilor medievale de a sfărâma taraba (tejgheaua, banca) negustorului neplatnic (mofluz, fraudator).
11. ROȘCA, N. Noțiunea de insolabilitate prin prisma legii insolabilității nr.632/2001. În: *Buletinul Curții de Apel Economice și IFPS* de pe lângă MF 5/15, 2006.
12. BUFAN, R. și alții. *Tratat practic de insolvență*. București: Hamangiu, 2014
13. ROȘCA, N. *Op. Cit.*, p.15.
14. PIPEREA, Gh. *Insolvența: legea, regulile, realitatea*. București: Wolter Kluwer, 2008, p.273.
15. ROȘCA, N., BAIEȘ, S. *Dreptul afacerilor*. Volumul 1. Chișinău: Tipografia Centrală, p.376.